

Ćwiczenie nr 44

Prawo Ohma dla prądu przemiennego

1 Wstęp teoretyczny

1.1 Charakterystyka prądu przemiennego

Prądem przemiennym nazywamy prąd elektryczny, którego wartość chwilowa i kierunek ulegają okresowym zmianom. W najprostszym przypadku zmiany te mają charakter harmoniczny (sinusoidalny) i mogą być opisane równaniami:

$$u(t) = U_0 \sin(\omega t), \quad i(t) = I_0 \sin(\omega t + \varphi) \quad (1)$$

gdzie U_0, I_0 to amplitudy napięcia i natężenia, $\omega = 2\pi f$ to częstość kołowa, a φ oznacza przesunięcie fazowe między napięciem a natężeniem.

W obwodach prądu przemiennego najczęściej posługujemy się wartościami skutecznymi napięcia i natężenia, które dla przebiegów sinusoidalnych wiążą się z amplitudami zależnością:

$$U_{sk} = \frac{U_0}{\sqrt{2}}, \quad I_{sk} = \frac{I_0}{\sqrt{2}} \quad (2)$$

1.2 Impedancja i uogólnione prawo Ohma

W obwodach prądu przemiennego opór elektryczny nie zależy wyłącznie od rezystancji (oporu czynnego), ale również od obecności elementów gromadzących energię pola elektrycznego i magnetycznego (kondensatory, cewki). Całkowity opór obwodu nazywamy impedancją (zawadą) Z . Uogólnione prawo Ohma przyjmuje postać:

$$Z = \frac{U_{sk}}{I_{sk}} \quad (3)$$

Impedancja składa się z części rzeczywistej (rezystancja R) oraz części urojonej (reaktancja X):

$$Z = \sqrt{R^2 + X^2} \quad (4)$$

1.3 Elementy R, L, C w obwodzie prądu przemiennego

1.3.1 Rezystor idealny

Dla rezystora idealnego impedancja jest równa jego rezystancji ($Z = R$). Napięcie i natężenie są zgodne w fazie ($\varphi = 0$).

1.3.2 Cewka indukcyjna

Cewka idealna o indukcyjności L stawia prądowi przemiennemu opór bierny zwany reaktancją indukcyjną (induktancją) X_L :

$$X_L = \omega L = 2\pi f L \quad (5)$$

W cewce idealnej napięcie wyprzedza natężenie prądu o kąt $\pi/2$. W rzeczywistości cewka posiada również opór czynny uzwojenia R_L , dlatego jej impedancja wynosi:

$$Z_L = \sqrt{R_L^2 + (\omega L)^2} \quad (6)$$

1.3.3 Kondensator

Kondensator o pojemności C charakteryzuje się reaktancją pojemnościową (kapacytancją) X_C :

$$X_C = \frac{1}{\omega C} = \frac{1}{2\pi f C} \quad (7)$$

Na kondensatorze idealnym natężenie prądu wyprzedza napięcie o kąt $\pi/2$. Prąd płynący przez idealny kondensator i cewkę nie wykonuje pracy (moc czynna wynosi zero).

1.4 Szeregowy obwód RLC

W przypadku szeregowego połączenia rezystora, cewki i kondensatora, całkowita impedancja obwodu wynosi:

$$Z = \sqrt{R^2 + (X_L - X_C)^2} = \sqrt{R^2 + \left(\omega L - \frac{1}{\omega C}\right)^2} \quad (8)$$

Przesunięcie fazowe φ w takim obwodzie wyraża się wzorem:

$$\operatorname{tg} \varphi = \frac{X_L - X_C}{R} \quad (9)$$